

Miniguide til det norske litterære systemet

3. utgave 2019
Utgitt av Skribentorganisasjonenes samarbeidsutvalg
Design: Kord
Trykk: 07 Media

- 5** Det norske litterære systemet
- 8** Skribentorganisasjonene
- 13** Andre skribentorganisasjoner
- 17** Kollektive avtaler
- 21** Statlige vederlagsordninger
- 24** Andre vederlagsordninger
- 27** Andre aktører
- 34** Stiftelser, institusjoner og festivaler

Det norske litterære systemet

Det har siden 1960-tallet vært en tverrpolitisk enighet i Norge om at det er samfunnets sak å sørge for at litteraturen får best mulige arbeidsvilkår. Norge er et lite språkland, med sine drøyt fem millioner innbyggere. Myndighetene har derfor innført en rekke støtteordninger for å sikre et litterært mangfold, stimulere fremdyrkingen av ny norsk litteratur og sørge for at en så stor del som mulig av verdens kulturarv kommer ut i norsk språkdrakt.

Det norske litterære systemet kjennetegnes i dag av tre hovedpunkter:

- direkte og indirekte statlig støtte til alle ledd i det litterære kretsløpet
- kollektive ordninger
- gjensidig forpliktende, kollektive avtaler mellom alle partene i systemet

Statlig støtte til litteraturen

Staten støtter opp om litteraturen og det litterære systemet på mange forskjellige måter. Et mål for all kunstnerstøtte er å fordele støtten og skape støtteordninger som stimulerer til nyskaping.

Momsfritak

I 1967 ble det innført momsfritak for bøker for å holde prisen nede og stimulere til bokkjøp og lesing. Fra 1995 gjelder dette for tradisjonelle lydbøker, og fra 2019 også for e-bøker og digitale lydbøker.

Innkjøpsordningene

Staten støtter også litteraturen gjennom de såkalte innkjøpsordningene, det vil si at staten, ved Norsk kulturråd, hvert år kjøper inn en rekke titler i et gitt antall eksemplarer, som så fordeles til norske biblioteker.

Stipender

Staten gir direkte støtte til skribentene i form av stipender. Disse forvaltes av Statens kunstnerstipend, underlagt Norsk kulturråd. I tillegg har vi det statlige bibliotekvederlaget som genererer midler til skribentorganisasjonene, midler som for en stor del utdeles som stipender til forfattere og oversettere. Les mer om statlige vederlagsordninger på side 21.

Andre statlige tilskudd

Den norske staten støtter også kulturen gjennom ordninger som ikke er så direkte knyttet til kunstnerorganisasjonene. Norsk kulturråd yter støtte til enkeltprosjekter i alle former, fra seminarer til utstillinger og konferanser. Det samme gjør Utenriksdepartementet, som i motsetning til Kulturdepartementet også har en operativ funksjon og dermed kan være direkte engasjert i praktisk kulturformidling. Utenriksdepartementets internasjonale kulturarbeid omfatter blant annet formidling av norsk kunst og kultur i utlandet, norskundervisning ved utenlandske universiteter og fellesnordiske fremstøt.

Et viktig prinsipp for alle disse støtteordningene er prinsippet om arm-lengdes avstand, noe som skal sikre ytringsfrihet og kunstnerisk frihet. Prinsippet kan oppsummeres som følger: Staten skal «støtte, ikke styre». De bevilgende myndigheter skal fastsette de overordnede rammene og bevilge midler på generelt grunnlag, men de bevilgede midlene tildeles så et fond eller råd bestående av fagfolk som uavhengig av politiske strømninger fordeler bevilgningene til utøvende kunstnere.

Bokbransjen

Den norske forlagsbransjen domineres av fire store aktører, forlagene Gyldendal Norsk Forlag, Aschehoug, Cappelen Damm og Vigmstad & Bjørke, som per 2018 hadde 80 prosent av eierskapet i den norske bokbransjen.

Tre av de store forlagene eier hver sin bokhandelkjede, henholdsvis Ark, Norli og Tanum. Og mens Gyldendal og Aschehoug sammen med Pax eier De norske Bokklubbene, har Cappelen Damm sitt eget bokklubbsystem. De senere årene er det nettopp denne såkalte vertikale integrasjonen som preger bransjen, det vil si at forlagene i økende grad eier alle ledd: forlag, distribusjon, bokklubber og bokhandler.

I siste halvdel av 2010-tallet har det også være en stor økning i bruken av lydbokstrømming. De store aktørene her er Storytel, som eies av Cappelen Damm og det svenske lydbokkonsernet Storytel AB, og Fabel, som eies av Lydbokforlaget, som igjen eies av Aschehoug og Gyldendal.

Det norske systemet kjennetegnes av at alle parter i det litterære systemet – forfattere, dramatikere, forlag, filmprodusenter, bokhandlere, teatre – er organisert i foreninger.

Skribent- organisa- sjonene

Norge har skjønnlitterære og faglitterære forfatter- og oversetterforeninger, som hver ivaretar sine medlemmers særinteresser. Det er et godt samarbeid foreningene imellom, og de uttaler seg ofte i fellesskap om kulturpolitiske saker.

Også tv-tekstere, translatører, tolker og filmtekstere har i dag egne foreninger.

De fleste norske kunstnerorganisasjonene kjennetegnes av at de har både faglige og fagpolitiske formål, de har gjerne en viss laugskarakter, med opptakskrav for å bli medlem, og de organiserer en høy andel av de utøvende innen faget.

Foreningene er anerkjent av så vel private motparter som av statlige og halvstatlige instanser som representative for sin kunstnergruppe. Slik kan de forhandle på vegne av medlemmene og i noen tilfeller også forvalte midler som skal tilkomme utøvere av faget som ikke er medlemmer.

Alle skribentorganisasjonene, i likhet med de aller fleste øvrige kunstnerorganisasjonene i Norge, har opptakskrav basert på kvalitetsvurderinger. Skribentorganisasjonene forvalter også vederlagsmidler, bibliotekvederlag samt vederlagsmidler fra forvaltningsorganisasjonene Kopinor og Norwaco.

Forfatterforbundet

Forfatterforbundet (2018) er en fagforening for forfattere og skal ivareta forfatteres inntekts- og arbeidsvilkår og fremme norsk skjønnlitteratur. I tillegg skal forbundet bidra til medlemmenes faglige utvikling, tilveksten av ny litteratur og arbeide for å styrke og verne om ytringsfriheten.

Forfattere som har utgitt et skjønnlitterært verk, kan bli medlem. Forfatterforbundet har per 2019 vel 400 medlemmer, de fleste med flere verk til utlån på norske biblioteker.

forfatterforbundet.no

Den norske Forfatterforening (DnF)

Den norske Forfatterforening (1893) er en forening for forfattere av skjønnlitterære bøker for voksne. DnFs formål er å fremme norsk litteratur og ivareta norske skjønnlitterære forfatteres interesser. Foreningens styre og Det litterære Råd er valgt av årsmøtet. Rådet, som er DnFs sakkyndige organ, er bredt sammensatt av ni forfattere og innstiller til stipend. Både medlemmer og ikke-medlemmer kan søke om stipend og få hjelp av foreningen. DnFs internasjonale utvalg deler årlig ut en ytringsfrihetspris. Driften av DnF dekkes av kollektive midler fra primært bibliotekvederlaget, Norwaco og Kopinor. Når driftskostnadene er trukket fra, avsettes resten til ulike stipender.

forfatterforeningen.no

Den norske Forfatterforening

Norske barne- og ungdomsbokforfattere (NBU)

Norske barne- og ungdomsbokforfattere (1947) formål er å ivareta alle barne- og ungdomsbokforfattere faglige og økonomiske interesser.

NBU har administrasjon, styre og litterært råd. Med unntak av administrasjonslederen er alle tillitsvalgte forfattere. Årsmøtet er foreningens høyeste organ. NBU arbeider med bistand til forfattere, kontrakter og kollektive avtaler samt med kulturpolitikk. Det litterære råd forvalter NBUs stipender fra vederlagsmidlene og innstiller til Statens kunstnerstipend for barne- og ungdomsbokforfattere.

nbuforfattere.no

Norske Dramatikeres Forbund (NDF)

Norske Dramatikeres Forbund (1938) er en interesseorganisasjon for forfattere som skriver for scene, film, TV, radio og spill. Forbundets formål er å ivareta og fremme norske dramatikeres kunstneriske og økonomiske interesser samt å styrke opphavsretten. Dertil er forbundet et sosialt og faglig samlingssted. NDF har, i tillegg til ordinære medlemmer, hospitant- og studentmedlemmer.

NDF er medlem av LO. Målet med LO-medlemskapet er å sørge for et mer forutsigbart arbeidsliv for norske dramatikere.

dramatiker.no

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO)

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (1978) er en fagforening for sakprosaforfattere og oversettere av sakprosa. Foreningen sikrer medlemmenes faglige og økonomiske interesser gjennom forhandlinger av avtaler og kontrakter med forlag og andre offentlige og private institusjoner.

NFFO arbeider for å fremme god faglitteratur og å styrke stillingen til det norske språk. Foreningen deltar i det offentlige ordskiftet om sakprosa og arrangerer kurs og seminarer for både medlemmer og andre. NFFO gir ut Norges største litterære tidsskrift, *Prosa*.

nffo.no

Norsk Oversetterforening (NO)

Norsk Oversetterforening (1948) har medlemmer som oversetter fra over 50 språk. Formålet er å samle norske skjønnlitterære oversettere, arbeide for å høyne kvaliteten på norske oversettelser, bedre oversetterfagets status og synliggjøre oversetteren som opphaver samt fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse.

NO fremforhandler avtaler om honorarer og driver eller deltar i flere faglige og fagpolitiske prosjekter. Foreningen deler ut Bastianprisene for fremragende oversettelse og driver Norsk Oversetterleksikon.

oversetterforeningen.no

Norsk Oversetterforening

Andre skribent- organisa- sjoner

Norsk audiovisuell oversetterforening (NAVIO)

NAVIO (1997) har per 2019 cirka 150 medlemmer og består hovedsakelig av fjernsynstekstere. I motsetning til i bokbransjen har ikke tekstebyråene gått sammen i en felles bransjeorganisasjon, og NAVIO forhandler derfor med det enkelte byrå. NAVIO arbeider aktivt for ryddigere avtaler i bransjen, en tryggere arbeidssituasjon, bedre rettighetsvern og bedre lønnsvilkår. Samtidig ønsker foreningen å øke bevisstheten blant medlemmene om hvor viktig det er med samhold for å lykkes med disse oppgavene. NAVIO forvalter også rettigheter og vederlagsmidler gjennom medlemskap i Norwaco.

navio.no

Norsk forening for komponister og tekstforfattere (NOPA)

NOPA er en forening for populærkomponister og sangtekstforfattere i Norge. Foreningen skal fremme norsk skapende tonekunst, styrke faglige fellesskap, skape møteplasser og arbeide for medlemmenes kunstneriske og økonomiske interesser. Det innebærer blant annet arbeid med opphavsrettslige spørsmål, utdeling av priser og stipender samt økonomisk støtte til ulike prosjekter. Foreningen organiserer per 2019 over 1100 medlemmer. NOPA er medlemsorganisasjon under TONO og søsterorganisasjon av Norsk Komponistforening og Musikkforleggerne.

nopa.no

Norsk Journalistlag (NJ)

Norsk Journalistlag er både en fagforening og en mediepolitisk organisasjon. Laget arbeider for medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår så vel som for deres opphavsrettsinteresser. Vern av den journalistetiske standard og integritet er – sammen med vern av ytringsfriheten og samfunnets mediepolitikk – blant organisasjonens viktige arbeidsoppgaver. NJ har per 2019 drøyt 8000 medlemmer, hvorav omkring 600 er studentmedlemmer og omkring 1350 pensjonistmedlemmer.

nj.no

Norsk kritikerlag

Norsk kritikerlag er medlemsorganisasjon for kritikere av visuell kunst, litteratur og teater, musikk og dans. Per 2019 har laget 376 medlemmer fordelt på 3 seksjoner.

Laget har til formål å ivareta medlemmenes faglige og økonomiske interesser og fremme kritikkens kvalitet og uavhengighet. Gjennom ulike initiativer arbeider laget for å løfte frem den kritiske tanken i kulturdebatten. Årlig deler hver seksjon ut sine kritikerpriser.

kritikerlaget.no

Norsk Revyforfatterforening (NRFF)

NRFF er en medlemsorganisasjon som har som formål å ivareta de profesjonelle revyforfatternes faglige, kunstneriske og økonomiske interesser. Foreningen har per 2019 vel 50 medlemmer. Foreningen forhandler avtaler og fungerer samtidig som et skrive nettverk hvor medlemmene blir holdt informert om nye rettigheter.

Foreningen har opprettet Revyforfatterfondet, som skal støtte prosjekter som stimulerer interessen for revy og underholdning generelt, og tiltak som kan fremme rekrutteringen av forfattere til revy og underholdning spesielt. Foreningen deler ut Aristofanesprisen til unge talentfulle revyforfattere samt hedersprisen Leonardstatuetten.

Kollektive avtaler

Som vi har beskrevet over, kjennetegnes det norske systemet av at alle parter i det litterære systemet – forfattere, dramatikere, forlag, filmprodusenter, bokhandlere, teatre – er organisert i foreninger. Et av hovedformålene med foreningene er tanken om at sammen står man styrket. Derfor forhandler hver forening frem kollektive avtaler, og avtalene regulerer ulike forhold innen bransjen, fra forholdet mellom forfatter og forlag til forholdet mellom bibliotek og skribent.

Foreningene forhandler uavhengig av hverandre. Det innebærer blant annet at skjønnlitterære forfattere har en annen royaltysats enn fagbokforfattere, og at oversetterne har avtaler som er ganske ulike forfatteravtalene.

Det kollektive avtaleverket bygger på en grunnleggende solidaritet, oppfatningen om at debutanten skal ha samme vilkår som den etablerte og den godt selgende, og at de fleste, på begge sider av forhandlingsbordet, er bedre tjent med kollektive avtaler enn individuelle forhandlinger.

Bokavtalen

Bokavtalen er en frivillig avtale inngått av Den norske Forleggerforening og Bokhandlerforeningen. Avtalen regulerer konkurranseforholdene for omsetning av bøker i Norge og tillater rettighetshaverne å fremforhandle kollektive avtaler med utgiverne. Videre bygger avtalen på prinsippet om fast bokpris, noe som gir mulighet for å tilby et mangfold av titler gjort tilgjengelige via mange plattformer og salgssteder samt stimulerer til god fremvekst av nye forfatterskap.

Bokavtalen kan i sin helhet leses på:

bokhandlerforeningen.no

Normalkontrakt

Avtalene som inngås mellom skribentorganisasjonene og Den norske Forleggerforeningen, kalles normalkontrakt. Disse avtalene definerer rettigheter og plikter for henholdsvis skribent og forlag. Avtalene sikrer for eksempel at forfattere som gir ut bøkene sine på et forlag som er medlem av Forleggerforeningen, er sikret å få utbetalt royalty i henhold til gjeldende satser. Alle avtalene og tilhørende kontraktformularer ligger ute på de enkelte foreningenes nettsider.

Bokavtalen og normalkontrakten forutsetter et formelt unntak fra konkurranse-loven § 10.

Bokhylla

Bokhylla-avtalen er et samarbeidsprosjekt om nettilgang til norskpublisert litteratur, formalisert i en avtale mellom Nasjonalbiblioteket og norske rettighetshavere, ved Kopinor. Tjenesten omfatter per 2019 rundt 250 000 bøker utgitt i Norge til og med år 2000. Bøkene er tilgjengelige på nb.no for alle med norsk IP-adresse. Bøker som ikke lenger er opphavsrettslig beskyttet, kan i tillegg lastes ned. Forfattere, andre opphavspersoner og forlag blir betalt for tilgangen gjennom den norske kollektive avtalelisensordningen. Avtalen åpner for at rettighetshavere kan trekke sine verk fra tjenesten. Norge er så langt det eneste landet i verden som har en slik tjeneste.

Rammeavtaler

Opphavernes rettigheter innen teater-, film- og fjernsynssektoren har i en årrekke vært regulert gjennom rammeavtaler mellom opphaverorganisasjonene og NRK, Norsk teater- og orkesterforening (NTO) samt Produsentforeningen, nå Virke Produsentforeningen. Den audiovisuelle sektoren har vært i stor forandring de siste årene. Dette har resultert i et økt press om stadig å overdra flere rettigheter fra opphaverne til produsentene og om at de rettighetene som overdras, skal overdras for en lengre tidsperiode.

Det hersker avtalefrihet på dette området. Norske Dramatikeres Forbund (NDF) har inngått rammeavtaler med de fleste store aktørene. Forbundet gir også individuell veiledning i forbindelse med kontraktinngåelse både til sine medlemmer og til ikke-medlemmer.

NRK-avtalen

Norske Dramatikeres Forbund har i lang tid hatt rammeavtale med NRK. I 2017 inngikk partene en type ny midlertidig rammeavtale. Den midlertidige avtalen sikrer en felles forståelse mellom NRK og opphaverne om retten til å produsere og utnytte det audiovisuelle verket som er basert på forfatternes manus og litterære verk. Avtalen omhandler også retten til arbeidsvederlag, retten til vederlag for å vise verket på NRKs egne plattformer og plattformer der NRK har redaksjonell kontroll, samt vederlag for videre utnyttelse av verket.

Teateravtaler

Norske Dramatikeres Forbund og Norsk teater- og orkesterforening har i en årrekke hatt en rammeavtale som har regulert produksjons-, fremførings- og visningsrett. Avtalen ble sagt opp med virkning fra 1. juli 2019. Partene har etter dette innledet forhandlinger om ny rammeavtale.

Amatørteateravtalen

Norske Dramatikers Forbund og Dramas har inngått en rammeavtale som regulerer anbefalt honorar for produksjon, visning og fremføring for amatørteatre.

Filmavtalen

Virke Produsentforeningen har overtatt rammeavtalen mellom Norske Dramatikeres Forbund og Norske film- og TV-produsenters forening (NFTVPF). Avtalen regulerer arbeidshonorarer og honorarer for filmrett ved produksjon av spillefilm.

TV-dramaavtalen

Norske Dramatikeres Forbund og Norske film- og TV-produsenters forening (NFTVPF) hadde en avtale som regulerte rettigheter og plikter ved produksjon av TV-dramaserier. Ved etablering av Virke Produsentforeningen overtok Virke ansvaret for avtalen.

Statlige veder- lags- ordninger

Bibliotekvederlaget

Norge innførte bibliotekvederlag i 1947 for å kompensere forfattere og andre rettighetshavere for at staten stiller deres verk gratis til rådighet i de offentlige bibliotekene.

Ordningen er kulturpolitisk begrunnet og har som primært siktemål å stimulere til at det skapes nye verk, særlig litteratur. Det utbetales ikke vederlag til utenlandske opphavere og heller ikke til forlag. Vederlaget beregnes på grunnlag av antall verk i norske biblioteker, og satsen fastsettes i forhandlinger mellom organisasjonene og staten.

Vederlaget utbetales til fagspesifikke fond. 85 prosent går til litterære opphavere, 15 prosent til andre kunstnergrupper. Fondene fordeler midlene videre til kunstnerorganisasjonene, som så utdeler størsteparten som stipender. Midlene kan også anvendes til andre tiltak samt til å drifte organisasjonene. Heri ligger noe av nøkkelen til hvorfor norske kunstnerorganisasjoner har en så sterk posisjon som de har.

Privatkopieringsvederlaget

Opphavere har krav på rimelig vederlag som kompensasjon for lovlig kopiering av offentliggjorte verk. Privatkopieringsvederlaget omfattet tidligere kompensasjon for privat eksemplarframstilling av lyd og film. Etter at den nye åndsverkloven ble innført, ble ordningen utvidet til også å omfatte visuelle og litterære verk. Kompensasjonen ytes som årlig bevilgning over statsbudsjettet. Slik kompensasjon ytes dels kollektivt, dels individuelt. Den kollektive kompensasjonen deles ut i form av støtte til produksjoner og forvaltes av Fond for lyd og bilde. Den individuelle kompensasjonen forvaltes gjennom Norwaco, som har delegert utbetalingen til de medlemsorganisasjonene som representerer de forskjellige opphavergruppene.

Kompensasjonen er et rettighetsvederlag som kan gis til opphavere som er norske borgere, og til EU/EØS-borgere som bor og virker i Norge. Det må søkes årlig. Retten til å søke kompensasjon kan ikke overdras og tilfaller

heller ikke arvinger. Opphavere som faller inn under gruppen, og som kan sannsynliggjøre at deres verk er lovlig kopiert, kan søke. Den individuelle søknaden fremmes direkte til medlemsorganisasjonene. Organisasjonene som utbetaler kompensasjonen, skal behandle medlemmer og ikke-medlemmer likt.

I 2017 ble det bevilget henholdsvis 38 millioner kroner i kollektiv støtte som ble forvaltet gjennom Fond for lyd og bilde. Det ble bevilget 47 millioner kroner i støtte til den individuelle kompensasjonen som ble forvaltet gjennom Norwaco. Ordningen ble i 2018 utvidet til også å gjelde visuelle og litterære verk.

Andre veder- lags- ordninger

Avtalelisens

En avtalelisens innebærer at en avtale mellom en rettighetshaverorganisasjon og en bruker om utnyttelse av opphavsrettslig beskyttet materiale gis utvidet virkning til også å gjelde beskyttet materiale frembrakt av rettighetshavere som ikke er medlem av organisasjonen. Brukeren får således en heldekkende lisens som omfatter samtlige rettighetshavere på området.

Åndsverkloven inneholder flere spesifikke avtalelisenshjemler, blant annet for kringkasting, kopiering til bruk i undervisning samt videresending av kringkastingssending. I tillegg har vi siden 2015 hatt en generell avtalelisens som kan benyttes på nærmere avgrensede områder hvor det ikke finnes en særskilt avtalelisenshjemmel.

For at en organisasjon skal kunne utløse avtalelisens, må den representere et betydelig antall rettighetshavere og være godkjent av Kulturdepartementet.

Utenforstående rettighetshavere skal likebehandles når vederlagsmidlene fordeles, og har i noen tilfeller også anledning til å nedlegge forbud mot bruk.

Kopinor

Kopinor er en organisasjon av opphavere og utgivere i 22 medlemsorganisasjoner: forfattere, billedkunstnere, journalister, komponister og deres utgivere. Administrasjonen i Kopinor informerer om opphavsrett og inngår avtaler om bruk av åndsverk i utdanning, offentlig administrasjon, kirker, organisasjons- og næringsliv.

Kopinor har en digital tjeneste for kompendier til høyere utdanning (bolk.no). En egen avtale med Nasjonalbiblioteket gir tillatelse til å legge ut bøker i fulltekst (bokhylla.no). Vederlaget blir fordelt til rettighetshavere i inn- og utland (330 millioner kroner i 2018).

kopinor.no

Kopinor

Norwaco

Norwaco er en organisasjon som forvalter rettigheter til åndsverk innen lyd og bilde for opphavere, utøvende kunstnere og produsenter. Vederlaget fordeles til rettighetshaverne og er med på å legge grunnlaget for ny skapende virksomhet.

Norwaco har aktiv forvaltning innenfor TV-distribusjon, bruk av TV, film og musikk i undervisning, museer og biblioteker og NRKs bruk av eldre egenproduksjoner. I tillegg fordeler Norwaco den individuelle, statlige kompensasjonen for lovlig privat kopiering.

Norwaco er en paraplyorganisasjon som eies av sine 35 medlemsorganisasjoner, som til sammen representerer mer enn 65 000 individuelle medlemmer. I tillegg suppleres ofte Norwacos avtaler av avtalelisensbestemmelser i åndsverkloven.

norwaco.no

Norwaco

Andre aktører

Kulturrådet

Norsk kulturråd er et statlig forvaltningsorgan som gir tilskudd til kunst og kultur over hele landet, er en pådriver for nye kunst- og kulturprosjekter, driver utviklingsarbeid og er rådgiver for staten i kulturspørsmål. Kulturrådet består både av en administrasjon og av kollegiale organer som er utnevnt av Kulturdepartementet. I flere tilfeller delegerer disse kollegiale organene vedtaksmyndighet videre til utvalg og komiteer. På litteraturfeltet er Kulturrådets viktigste tiltak stipendene som gis gjennom Statens kunstnerstipend, og innkjøpsordningene og andre tilskuddsordninger for litteratur under Norsk kulturfond.

kulturradet.no

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

Statens kunstnerstipend

Statens stipend og garantiinntekter for kunstnere omfatter arbeidsstipender, engangsstipender, stipender for eldre fortjente kunstnere og langvarige stipender og garantiinntekt. I 2019 ble forfattere og oversettere tildelt rundt 140 årsstipender à 268 222 kroner. Avsetningen til engangsstipender for de samme kunstnergruppene var samme år i underkant av tre millioner kroner. Stipendene skal legges forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv. Ved tildeling av stipender skal det bare legges vekt på kunstnerisk aktivitet og kvalitet.

STATENS
KUNSTNERSTIPEND
Kulturrådet

Norsk kulturfond og innkjøpsordningene

Kulturrådet forvalter gjennom Norsk kulturfond tilskuddsordninger for litteraturprosjekter, litteraturproduksjon og litteraturfestivaler samt en driftsstøtteordning der enkelte virksomheter på litteraturfeltet får støtte. Innkjøpsordningene for litteratur omfatter skjønnlitteratur, sakprosa, tegneserier og oversatt litteratur. Basert på en kvalitetsvurdering kjøpes rundt 600 titler inn hvert år, i de fleste tilfeller både som trykt bok og e-bok. Ved innkjøp får forlag og opphaver utbetalt et beløp avhengig av variable som sjanger, målform og format. De innkjøpte bøkene distribueres for Kulturrådets regning til samtlige folkebiblioteker i Norge. Barne- og ungdomsbøker distribueres i tillegg til et utvalg skolebiblioteker.

NORSK
KULTURFOND
Kulturrådet

Bokhandlerforeningen

Bokhandlerforeningen arbeider for å styrke litteraturens og bokas plass i samfunnet samt sikre mest mulig forutsigbare rammevilkår for bokhandlere i Norge. Foreningen har per 2019 550 medlemmer over hele landet, inkludert nettbokhandler og samtlige bokhandlerkjeder. Bokhandlerforeningens mål er å tilby leseren bredden av litteratur, uavhengig av format.

Foreningen er en av avtalepartene i Bokavtalen. Foreningen er aktiv i kulturpolitisk sammenheng, driver lobbyvirksomhet og deltar i offentlig debatt til støtte for bokhandelens og bokas plass i samfunnet.

bokhandlerforeningen.no

Den norske Forleggerforening (DnF)

Den norske Forleggerforening ble stiftet i 1895 og er en interesseorganisasjon for forlagsvirksomhet i Norge.

Forleggerforeningen jobber for å opprettholde og styrke det norske litteraturpolitiske systemet og dettes kulturelle, rettslige og økonomiske rammevilkår. Dette omhandler blant annet arbeid med Bokavtalen, merverdifritak på bøker, bibliotekpolitikk og læremiddelpolitikk. Ytringsfrihet og opphavsrett er saker foreningen jobber med både nasjonalt og internasjonalt.

Flertallet av norske forlag med flere enn to ansatte er medlemmer her. Foreningen hadde ved inngang til 2019 91 medlemsforlag og representerer cirka 76 prosent av det totale bokmarkedet.

Forleggerforeningen publiserer årlig en statistikk over bokmarkedet.

forleggerforeningen.no

DEN NORSKE
FORLEGGERFORENING

Foreningen !les

Foreningen !les er en ideell forening stiftet i 1997 med 40 medlemsorganisasjoner fra bokbransjen. Foreningen finansieres av medlemsorganisasjonene og mottar støtte fra blant annet Kulturrådet og Utdanningsdirektoratet. Foreningens formål er å fremme lesing i alle aldersgrupper og samfunnslag. Gjennom lesetiltak når foreningen årlig rundt 300 000 barn og unge, 6000 lærere og bibliotekarer. Foreningen står bak litteraturprisene Ungdommens kritikerpris, Uprisen og Bokslukerprisen, leseaksjonene tXt, Rein tekst og Tid for ti, sakprosamagasinet *Faktafyk*, NM i poesislam og Bokstart.

foreningenles.no

Foreningen
!les

Grafill – Norsk organisasjon for visuell kommunikasjon

Grafill har per 2019 1400 medlemmer innen visuell kommunikasjon i Norge og jobber for å ivareta deres interesser. Organisasjonen mottar kollektive vederlagsmidler fra Kopinor, Norwaco og bibliotekvederlaget. Midlene skal bidra til å skape ny kultur i form av kollektive og individuelle tiltak. Grafill er landsdekkende og tilbyr aktiviteter, faglige kurs og rådgivning om prissetting av arbeid, lønnsforhold, anbud, konkurranser og andre bransjespørsmål. Grafill arbeider også med politisk påvirkning, blant annet for å bedre vilkårene til medlemmer som arbeider med bøker. Stipendordningen er et viktig bidrag til den faglige og kulturelle utviklingen innen våre fagområder. Grafill står bak konkurransen Visuelt og kåringen av Årets vakreste Bøker, og organisasjonen har et eget utstillingslokale – R21.

grafill.no

Grafill

NORSK ORGANISASJON
FOR VISUELL KOMMUNIKASJON

Leser søker bok

Leser søker bok har siden 2013 jobbet for at alle – uavhengig av leseferdigheter – skal ha tilgang til gode bøker. Målet er et reelt kulturelt demokrati.

Leser søker bok samarbeider med forfattere, illustratører, serieskapere og forlag om å utvikle nyskrevet litteratur for mennesker med lesevansker. Foreningen har støtteordninger for dem som ønsker å lage og gi ut tilrettelagt litteratur, og foreningen bidrar til at bøkene er tilgjengelige, og til at de formidles bredt.

Foreningen samarbeider med biblioteker over hele landet, og disse bibliotekene er Bok til alle-biblioteker. Leser søker bok drifter søketjenesten Boksøk.

lesersokerbok.no

Leser søker bok

Norsk Bibliotekforening

Norsk Bibliotekforening er en interesseorganisasjon for biblioteker og bibliotekinteresserte. Foreningens formål er å styrke og utvikle bibliotekenes posisjon i samfunnet og fremme bibliotekenes interesser overfor offentlige myndigheter og samfunnet generelt.

Foreningen engasjerer seg i saker som digitale ressurser, biblioteket som integreringsarena, bibliotekets betydning for lese- og skriveferdigheter, biblioteket som debattarena og kommunesammenslåing. Foreningen kjemper daglig for filialer, bokbusser, åpningstider, medietilbud, arrangementer og alt det andre folk fortjener for å ha gode bibliotek tjenester.

norsk bibliotekforening.no

NORLA

NORLA, Senter for norsk litteratur i utlandet, fremmer norsk litteratureksport gjennom aktivt promosjonsarbeid og tilskudd til oversettelser.

Organisasjonen sprer kunnskap om norske bøker og forfattere i utlandet, og driften er finansiert av Kulturdepartementet.

NORLA ble opprettet i 1978 og har bare siden 2004 støttet oversettelser av nærmere 5500 norske bøker til hele 66 språk.

NORLA tilbyr ulike tilskuddsordninger som alle har som mål å fremme oversettelser av norske bøker.

norla.no

Norsk Forfattersentrum

Norsk Forfattersentrum skaper kontakt mellom forfattere og publikum og sikrer at forfatteren honorerer. Forfattersentrum er en medlemsorganisasjon for forfattere, og har per 2019 1590 medlemmer i hele landet.

Forfattersentrum står for levende formidling av samtidslitteraturen. Forfattere formidles blant annet til opplesninger, bokbad, foredrag og skrivekurs. Viktige oppdragsgivere er biblioteker, skoler, Den kulturelle skolesekken, offentlige institusjoner, bokbransjen og organisasjoner. Forfattersentrum har også egne arrangementer.

Organisasjonen ble etablert i 1968 og har kontor i Kristiansand, Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø.

forfattersentrum.no

Norsk PEN

Den norske avdelingen av PEN International, verdens største skribent- og ytringsfrihetsorganisasjon, stiftet i 1921, skal aktivt forsvare ytringsfriheten, nasjonalt og internasjonalt, og vokte, reagere og aksjonere der ytringsfriheten kommer under direkte eller indirekte press, både på kort og lang sikt.

Videre skal organisasjonen arbeide for forfulgte ytrere, blant annet gjennom fribyordningen for forfulgte forfattere, journalister og kunstnere. Alle forfattere, journalister og andre som benytter seg profesjonelt av retten til ytringsfrihet og er avhengig av den, kan bli medlem i Norsk PEN.

norskpen.no

norsk p.e.n.

Stiftelser, institu- sjoner og festivaler

Norsk barnebokinstitut

Norsk barnebokinstitut fremmer fagkunnskap om litteratur for barn og unge. I tillegg til forskning og forskningsformidling tilbyr instituttet forfatterutdanning i skrivekunst og litteraturformidling og nettstudier i samtidslitteratur for barn og unge. Norsk barnebokinstitut utvikler dessuten nå et masterprogram i barnelitterær skrivekunst. Instituttet formidler kunnskap gjennom nettsider og sosiale medier, publikasjoner, kurs, seminarer og arrangementer. Instituttets lokaler i Oslo rommer et bibliotek med faglitteratur og barnelitterære utgivelser i tillegg til forsker- og lesesalsplasser.

barnebokinstituttet.no

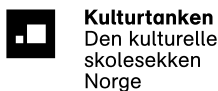

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken er en nasjonal satsing som skal bidra til at alle skoleelever i Norge får møte profesjonell kunst og kultur. Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Staten Kulturtanken har det nasjonale ansvaret for ordningen.

Elevene og skolene skal gjennom denne ordningen få muligheten til å oppleve, gjøre seg kjent med og utvikle en forståelse av profesjonelle kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Kulturtilbudene skal være av høy kvalitet og vise hele bredden av kulturuttrykk: film, kulturarv, litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst.

denkulturelleskolesekken.no

Fritt Ord

Fritt Ord er en allmennnyttig privat stiftelse som arbeider for å fremme ytringsfrihet, offentlig debatt, kunst og kultur. Stiftelsen arbeider også internasjonalt, konsentrert om prosjekter direkte knyttet til ytringsfrihet og fri journalistikk. Det er seks årlige søknadsrunder. Stiftelsen mottar flere enn 3000 søknader årlig og innvilger omtrent en tredjedel av disse helt eller delvis. Hvert år støtter Fritt Ord cirka 300 sakprosabøker. I tillegg til bevilgninger etter søknad har Stiftelsen Fritt Ord en rekke egne initiativer og samarbeidsprosjekter. Stiftelsen Fritt Ord er åpen for de fleste formidlingsformer på samtlige områder stiftelsen støtter. Det gjelder skriftlig publisering, visuelle medier, lydmedier, foredrag, debatter, seminarer og konferanser m.m. Det avgjørende er at aktivitetene og produktene er offentlig tilgjengelige.

frittord.no

FRITT ORD

Dramatikkens hus

Dramatikkens hus har et nasjonalt ansvar for å utvikle ny norsk dramatikk og etablere møtepunkter mellom dramatikere, regissører, skuespillere, dramaturger og publikum. Dramatikkens hus arrangerer workshops, seminarer, foredrag og sceniske lesninger. Kunstnere kan søke om økonomiske midler, dramaturgstøtte og sceniske ressurser til utvikling av ny dramatikk i en egen søknadsportal. I husets scenerom kan dramatikere utforske tekster med skuespillere og regissører.

dramatikkenshus.no

Dramatikkens | hus
The Norwegian Centre for New Playwriting

Scenekunstbruket

Norsk Scenekunstbruk er den største landsdekkende formidleren av scenekunst for en ung målgruppe i Norge samt et kompetansenettverk for scenekunstheltet for barn og unge. Samarbeid, rådgivning, publikumsutvikling, nasjonale og internasjonale prosjekter vektlegges. Årlig formidler de over 2500 forestillinger til rundt 250 000 unge publikummere. Scenekunstbruket bidrar til å utvikle og styrke feltet scenekunst for barn og unge og skaper fora hvor nye ideer, erfaringer og diskusjoner kan deles og gi felles referanser.

Hvert år arrangerer de den internasjonale scenekunstheltivalen Showbox i Oslo.

scenekunstbruket.no

SCENEKUNSTBRUKET
Scenekunst i hele Norge

Litteraturhus

Norges første litteraturhus åpnet i Wergelandsveien 29 i Oslo høsten 2007. Dette er også Europas største litteraturhus. I løpet av de neste årene ble det etablert litteraturhus i både Bergen, Trondheim, Stavanger, Tromsø, Skien, Bodø og mange andre steder. Husene kjennetegnes av stor aktivitet på dag- og kveldstid og har høye besøkstall.

Litteraturfestivaler

En viktig arena for formidling av litteratur er litteraturfestivalene. Det er et knippe slike festivaler rundt om i landet, store og små, smale og brede. Her er noen av de viktigste:

Februar

LittfestBergen, Bergen

littfestbergen.no

Mai

Norsk Litteraturfestival, Sigrid Undset-dagene, Lillehammer

litteraturfestival.no

Juni

Dei nynorske festspela, Ivar Aasen-tunet, Hovden

aasentunet.no

August

Bjørnsonfestivalen, Molde

bjornsonfestivalen.no

September

Kapittel, Stavanger

kapittel.no

Oktober

Ordkalotten, Tromsø

ordkalotten.no

Norsk sakprosafestival, Oslo

nffo.no

For en fullstendig oversikt over norske litteraturfestivaler, se forfattersentrum.no

